

Frihet som iboende rett

Etter å ha arbeidet med dette kapitlet skal du kunne:

- forklare forskjellen på en teori om naturlige eller iboende rettigheter og en instrumentalistisk teori om rettigheter;
- forklare forskjellen på negativ frihet forstått som ikke-innblanding og frihet forstått som ikke-dominans;
- anvende prinsippet om en iboende rett til frihet forstått som ikke-dominans på konkrete problemstillinger;
- redegjøre for styrker og svakheter ved teorier om naturlige eller iboende rettigheter.

I dette kapitlet er hovedtemaet teorier om *naturlige* eller *iboende rettigheter*. Også dette er teorier som normalt legger stor vekt på individers frihet og toleranse for ulike levemåter. Samtidig utgjør de en kontrast til Mills utilitaristiske frihetsfilosofi. Der Mill legger vekt på frihetens nytteverdi, er det karakteristisk for teorier om naturlige rettigheter at alle mennesker tilskrives visse iboende rettigheter i kraft av å være menneske. Typiske eksempler på slike rettigheter er retten

til liv, sikkerhet, eiendom og frihet fra undertrykkelse. At rettighetene er iboende, innebærer at de er forankret i og uløselig knyttet til vår status som menneske. Det er snakk om rettigheter vi har uavhengig av om de bidrar til gode konsekvenser.

Teorier om naturlige rettigheter handler dels om hvordan myndighetene bør regulere relasjonene mellom medlemmene i et samfunn, og dels om hvordan relasjonen mellom myndighetene og samfunnets medlemmer bør være. Ofte vil det være slik at rettigheter er noe som begrenser de midlene enkeltpersoner eller politiske myndigheter legitimt kan ta i bruk for å nå det som ellers ville vært gode formål. Dette aspektet kan illustreres ved hjelp av et eksempel fra Tyskland, der tidligere visepolitimester i Frankfurt, Wolfgang Daschner, i 2004 ble dømt for maktmisbruk i forbindelse med en etterforskning han ledet to år tidligere. Etterforskningen dreide seg om bortføringen av en 11 år gammel gutt. Politiet hadde arrestert kidnapperen etter å ha observert ham plukke opp løsepenger. I avhør nektet imidlertid mannen for skyld, og han ville ikke si hvor gutten befant seg. Daschner mente det var prekært å finne det bortførte barnet, som antakelig ikke hadde tilgang til mat eller vann. Han besluttet derfor at kidnapperen skulle trues med svært smertefull behandling. Kidnapperen reagerte på trusselen om tortur med å avsløre skjulestedet. Det var likevel for sent, for han hadde drept gutten allerede før han hentet løsepengene.

På grunn av trusselen om voldsbruk anla kidnapperen i etterkant sak mot Daschner. Daschner slapp fengselsstraff siden omstendighetene var formildende. Han ble i stedet idømt en betinget bot på 10 800 euro – den mildeste straffereaksjonen han kunne få. Begrunnelsen for